

ben bocsátott ki. Az üzleti propaganda következő sorai, hogy *csak azok cimereit közli rajzban, kik azt kifejezetten kívánják*, a műnek a tudományos érdekektől független mellékcéljait is felfedik.

Hogy ezzel szemben mi Magyarország Cimeres Könyvében, egyként felvettük a történelmi nevezetességű és kihalt családok cimereit, az munkánk egyetemességre törekvését mindennél meggyőzőbben igazolja.

Munkánk első kötete 4000 cimert közöl és pedig 1619-et színesen illusztráltan, a többi szövegleírásban; Kempelen kritikus ur munkája 80 cimert közöl rajzban, még hozzá csak „kifejezett kívánságra”; hogy a két könyv közül melyik teljesebb, azt mi nyugodtan bocsátjuk minden elfogulatlan ember bírálata alá.

Azt sem fogjuk utánozni, hogy cárok és uralkodók megrendeléseit, mint érdekességeket közzé tegyük a MOCK. ismertetésénél, mert ehhez a tudománynak és a kritikának véleményünk szerint igen kevés köze van.

Ezeket tartottuk szükségesnek az érdeklődők s a tudomány szempontjából megírni.

Az első pécsi zsidók. Irta: *Cserkúti Adolf*, Pécs szab. kir. város levéltárosa. Pécs, 1914. 27. l. — Cserkúti a helyi történet szorgalmas munkása, most egy érdekes témát dolgozott fel: a zsidóság pécsi letelepedésének vizsgálatát. Egy darab színes mivelődéstörténet vonul el szemünk előtt II. József uralkodása utolsó éveitől az abszolutizmuson át a nemzeti megújulás koráig. Az ilyen kisebb történelmi dolgozatok mintegy messzelátót adnak a kezünkbe, amelyen át visszapillantunk a múltba, nagy fejlődő város múltjába és meglátjuk benne az egész kornak jellemző vonásait, mint a csepp tenger vízben az egész tenger alkotó részeit. Az író lelkiismeretesen dolgozta fel levéltárának erre vonatkozó adatait és munkáját a Pécs Baranyamegyei Múzeum Egyesület Értesítője adta ki.

A temesvár-belvárosi Mária szobor története. Egy temesvári műemlék. Irta: *Tóth Ferenc*. Előszóval ellátta Gózsdu Elek. Temesvár 1914. 8° 24 l. — Szerző, Temesvár szab. kir. város főlevéltárosa alapos levéltári kutatásokból írta ki monografiáját, mely míg a helyi történetnek becses forrásmunkául fog szolgálni

Temesvár XVIII. századi korrajzához, addig egy műemlék ismertetésével egyetemesebb érdeklődésre is tarthat számot. Szerző érdekes képet rajzol a XVIII. sz. pietizmusáról, melynek Temesvárt a Szeplőtelen Szűz Máriáról és Nep. Szt. Jánosról nevezett kongregáció néven alakul meg 1724-ben a kifejezője. Ez a testvérülés a kórház és gyógyszerár alapítása mellett, létesíti ezt a Mária szobrot az 1749-ben pusztított pestis emlékére. Wasserfinger és Blim szobrászművészek faragják Wienben. 1847-ben helyet volt kénytelen engedni egy katonai emlékműnek és áthelyezték a szobrot mai helyére; most megint át kell valahova a város fejlődés érdekében helyezni. A gondos tanulmányhoz Gózsdu Elek irt a művészetek és a szép szeretetétől átítatott poetikus előszót. A dolgozat eredetileg a temesvári Történelmi és Régészeti Értesítőben látott napvilágot

A főváros egyesítésére vonatkozó okmányok gyűjteménye. A negyvenedik évforduló alkalmából kiadja Budapest székesfőváros közönsége. Összeállította P. *Gárdonyi Albert* székesfővárosi iletváltáros. Budapest 1913, Székesfővárosi Házinyomda. 40. I—XXIV. 616 l.

Budapest székesfőváros nevezetes évfordulóhoz jutott el a múlt esztendőben: negyvenedik esztendejét töltötte be az óta, a valóban történelmi jelentőségű esemény óta, hogy Buda és Pest városok egyesültek. E tényből indul ki Budapestnek, a nemzet büszkeségének szinte szédítően gyors emelkedése a világvárosok sorába. Pest városa akkor egy fejlődésnek indult nagyváros gyermekcipőiben járt még, s a nagy és fényes történelmi tradíciókat kapcsolta magához Buda és Óbudával. Az egyesítés történelmi része vezeti be a vaskos kötetet, melyet Gárdonyi irt meg a tárgy teljes ismeretével nagy és alaposággal. Utána az okmánytár következik, az egyesítésre vonatkozó teljes okirati anyag, számszerint 149, kronológiai sorrendben közölve. A munkát a székesfőváros adta ki és megküldte az ország törvényhatóságainak.

Folyóiratok szemléje.

A Turul 1913. évi 4 füzetében Zichy Nándor a Járai (középkori) család címerét ismerteti széles alapon, Eckhart Ferenc hiteles

helyeink oklevélkritikájáról értekeznek, Miskolczy-Simon János Nógrád vármegye főlevéltárosa A Sztranyavai Sztranyavszky család történetét írja meg, Rexa Dezső Fejérvármegye főlevéltárosa Fejérmegye címeres leveleinek közlését fejezi be. A vegyes rovatban Zichy Nándor, Daróczy Zoltán és dr. Wertner Mór helyreigazító dolgozatait olvassuk. A szakirodalom részben pedig Holub József és Ghyczy Pál külföldi geneologiai és heraldikai munkákat ismeretnek.

Családtörténeti jegyzetek címen indult útjára ifj. Hellebranth Kálmán új folyóirata, melynek az első három füzeté fekszik előttünk. A szerkesztő neve nem ismeretlen hangzású a genealogiai irodalomban, melynek régi és avatott tollú munkása, amit újabb jelent munkájával is bizonyított. Az új folyóirat kifejezetten családtörténettel és pedig főleg a későbbi századok családainak történetével foglalkozik és megbecsülendő munkával azok nemzedékrendjeit is közli, amivel kiváló szolgálatokat tehet genealogiai irodalmunknak, adalékokat szolgáltatván hiányos kézikönyveink kiegészítéséhez. Az első füzetben Bacsák Gyula a Bencsai Bacsák, — dr. Magasházy Béla Borsodvármegye főlevéltárosa a Barkassay alias Munkácsy, Csoma József a neves heraldikus a Draskóczi Draskóczy alias Czeper, Benkó Imre professor a Koptszány, Turchányi Ödön a Turcsányi és Keresztényfalvi Turchányi családok történetét írja meg, a szerkesztő a Tibold-daróci Tibold (középkori) család történetével foglalkozik és az egri káptalan nemességi oklevéltára regestáit közli. A második füzetben Mocsáry Antal a Gosztonyi, Kerencesi és Kövesszarvi Gosztony családot, Halász Bálint a Dabasi és Gyóni Halász család, Csoma József a kihalt Kelleő család, Benkó Imre a Mohos család történetét ismerteti, Turchányi Ödön a Turchányi család ismertetését fejezi be, a szerkesztő pedig a Tyuskai Papp családról ír és az egri káptalan nemességi regestáit folytatja. Dr. Kárfy Ödön országos levéltárnok Kiss Ferenc ismeretlen armálisát közli. A harmadik füzetben Bereczky László a Bereczky, Kovácsy Sándor a Hadadi Kovácsy, dr. Rédeky István a Kromholtz alias Galgóczy, Mátéffy Sándor a Mátéffy, Csatay Gyula a Vajkai Molnár, Benkó Imre a Várady (Zemplén) családok történetével foglalkozik terjedelmes nemzedékrendek közlésével, míg a szerkesztő a Küllői Rhorer család történetéről ír cikket és befejezi az egri káptalan nemességi regestáit. A tárcarovatban Miskolczy-Simon János Nógrádmegye főlevéltárosa tollából olvasunk a Nagypalugyai és Turóczi Plathy család újabb ágáról kisebb közleményt, Mocsáry István pedig Berthóty Dorottya 1601-ben kelt végrendeletét közli. A havonként megjelenő hézagpótló folyóirat előfizetési ára 10 K.

Családtörténeti Lapok Kempelen Béla, az ismert nemességi iroda tulajdonosa, a Magyar Nemes Családok c. munka szerzője indított e címen folyóiratot, melynek első füzeté kevéssel utóbb látott napvilágot, mint ifj. Hellebranth Kálmán fentebb ismertetett folyó-

irata. A lap megjelenése a közönség érdeklődésével van megindokolva, mely tagadhatatlan, hogy az utóbbi időkben erősen fellendült a családtörténeti kutatás iránt. Erről tanuskodnak a sűrűn megjelenő monográfiák is. Az elsőfüzet az Apostol család történetét ismerteti Benkó Imre, az ismert nevű geneologiai író tollából, majd a Gyergyószentmiklósi Kövér család leszármazását közli a Magyar Nemes Családok kiegészítésével. Miskolczy Simon János a Komáromi Pap Családról ír rövid cikket, majd az összeírások és kérdés-felelet rovatok után az Irodalom fejezetben kapjuk Magyarország Címeres Könyve terjedelmes bírálatát, amelynek tendenciájával fennebb foglalkoztunk. Előfizetési ára évi 10 K.

A **Századok** 1914. évi 1. számában dr. Dézsi Lajos Wathay Ferenc költő-katona életrajzát írja meg, Szekfü Gyula: Két historiographus Castaldó erdélyi seregében címen ír dolgozatot, Kujáni Gábor: Brodaries István szereplése János király oldalán címen kezdte értekezést. Irodalom rovatban a Középkori Krónikások XII-XIV: Monori Wertheimer Ede: Gróf Andrássy Gyula élete és kora I-III; Pompéry Aurél: Kossuth Lajos 1837-39-iki hűtlenségi perének története, Csoma József: A magyar heraldika korszakai; Sörös Pongrác: Forgách Ferenc a történetíró; Temesváry János: Erdély választott püspökei 1618-1695. c. műveit ismerteti.

A 2. számban Fraknoi Vilmos: Wencel király megválasztása 1301-ben; dr. Gárdonyi Albert: A királyi titkos kancellária eredete és kialakulása Magyarországon (I) és Kujáni Gábor: Brodaries István szereplése c. munkája befejezését olvassuk. A Tört. Irodalom rovat Szádeczky Lajos: Iparfejlesztés és a céhek története Magyarországon I-II; Hain Gáspár löcsei krónikája (III), Eugene Piványi: Hungarians in the American War; Lechner Tibor: Korszellem és történetudomány c. munkák ismertetését találjuk.

A 3. szám Pompéry Aurél: Adalékok az emigratio történetéhez (I) címen nyújt forrásokat e kor történetéhez; dr. Gárdonyi Albert befejezi A királyi titkos kancellária eredete c. tanulmányát; Eckhart Ferenc tollából A főbányagrófi méltóság szervezéséről olvasunk érdekes tanulmányt. A Tört. Irodalom rovatban Gr. Andrássy Gyula: A magyar állam fennmaradásának és alkotmányos szabadságának okai; Journal du conte Adolphe Apponyi; Bárány László: A statisztika története; Duray Kálmán: A váci céhek; Rajka Géza: A kolozsvári szabócéh története a XV-XVII. században és Thury Zsigmond: A szombatos codexek bibliographiája c. könyvek bírálatát olvassuk.

A 4. szám Véczy János: A nemzeti felbuzdulás (1790) című dolgozata első részét közli; Pompéry Aurél befejezi Adalékok az emigratio történetéhez c. forrás közlését; R. Kiss István: Az első magyar közjog (I) címen kezd jogtörténeti tanulmányt, Vonház István: A vasvármegyei német telepítésről (I) kezd értekezést. A Tört. Irodalom rovat Veress Endre: Bástya György hadvezér levelezése és iratai I-II; Kujlós (Keller) Imre; Dr. Böhm Károly élete és művei I-III; Pfeiffer Nicolaus: Die ung. Dominikaner provinz von ihrer Gründung bis zur Tatarenverwüstung; Gardner A. Ernest: A régi

Athén. Gelléri Mór: Hetven év a magyar ipar történetéből, Assisi szent Ferenc virágos kertje. Kuné Gyula: Egy szabadságharcos emlékiratai c. művek bírálatait nyújtja. A füzeteket Tárcsa, hivatalos és vegyes közlések zárják be.

A Közlemények Szepesvármegye Multjából 1913. évi 4 füzeté dr. Förster Jenő kartársunk szerkesztésében a megszokott gazdag tartalommal jelent meg, melyben dr. Gréb Gyula A Kakaslovníciak néhány véres napja címen az ottani régi árvizek leírását közli egykorú leírások alapján, dr. Bruckner Győző az elzálogosított szepesi városok levéltárai ismeretét folytatja ezúttal Felka város levéltárával, Pitkó János befejezi Szepesváralja ipartörténete a céhintézmény korában c. gazdaságtörténeti cikkét. Ifj. dr. Kray István a Kray család történetét írja meg gondosan egybeállított nemzedékrenddel egészítve ki. A kisebb közlésekben dr. Bruckner Győző és Pajdussák Máté két oklevelet (az utóbbi IV. Lászlóét) közli: Könyvszemle és kisebb kisebb rovatok fejezik be a tartalmas füzetet.

Az Adalékok Zemplénavármegye Történetéhez 1913. évi 4. száma *Dongó-Gyárfás* Géza kartársunk gondos szerkesztésében jelent meg és változatos közleményei közt Péter Mihály egyháztörténeti tanulmányát olvassuk Gálszécsi Istvánról: Dongó-Gy. Géza: Zemplén a Sztáray Kodexben. Ki volt Csapó Ákos vitéz 1441-ben? a nagymihályi vargáknak Mátyás királytól való céhlevelét, Zemplén az egri Memoria Dignitatum lapjain c. ismertetése folytatását Rákóczy adománylevelei és Adatok Zemplénavármegye topológiájához c. dolgozatok közlését adja: Kemény Lajos, Kassa város főlevéltárosa zempléni vonatkozású iratok Kassa város levéltárában c. közlését folytatja. Thuránszky László Adatok az Uporyaknak XV. századbeli birtoktörténetéhez c. A német hadak beszállásolása Zemplénbe 1662-ben c. hadtört. tanulmányát folytatja. Molnár Géza, Alsófehérvármegye főlevéltárosa Zempléni vonatkozású regeszták Alsófehérvármegye levéltárából közlését kezdi meg. dr. Goldberger Izidor A zempléni zsidóság türelmi adóhátraléka 1808-ban c. egyháztörténeti cikket ír. A levéltári közlésekben a munkás szerkesztő Sárospatak város régi szabadalomlevelei (XII). A törökök rablásai Szerencs tartományában (VII). Sátoraljaújhely város törvényei a XVI. évszázadban (XIII), Magyar rabok és rabnők török-tatár fogságban (XXV—XXVII), Zemplénavármegye nemeseinek mutatókönyvéből (XIII), Kazinczy Ferenc jegyzetei (XV), Az újhelyi piaristáknak szegényes sorsa 1790-ben, Sárospatak várának és városának helyrajza 1759-ből (V) és Bepillantás Bethlen Gábor királyi udvartartásába c. megkezdett közléseit találjuk; Kula Pál befejezi Közlemények Tállya városnak leveles tárából c. dolgozatát, Spissovsky Imre, Zemplénavármegye allelevéltárosa Alkalmi feliratok Zemplénavármegye jegyzőkönyveiben. közlését folytatja; Matolay Ida tollából Visszaemlékezés 1848/49-re c. szép leírást olvasunk. Kisebb rovatok egészítik ki a terjedelmes füzetet.

Az 1914. évi 1. füzetben Tasnádi Nagy Gyula ny. országos főlevéltárnok Zemplénavármegye új községnevei címen bírálja az Országos Községi Törzskönyv bizottság felületes munkáját: a szerkesztő cikkei a következők: Zemplén a Sztáray kodexben (XVIII), Zemplén az egri Memoria Dignitatum lapjain (utolsó közlemény) Zempléni regeszták a Formulae Sollemnes Styli könyvében (I), Zemplénavármegye követi utasítása 1606-ból, Adatok Zemplénavármegye topológiájához (VIII), A Legényei Pintér család a királyi könyvben 1721-ben (I); Thuránszky László befejezi A német hadak beszállásolása Zemplénbe 1662-ben c. dolgozatát; jegyzetekkel kísérve kiadja újból a szerkesztő Szirmai Antal életét, melyet Kazinczy írt a Felső Magyar Országú Minerva 1820. évi folyamában; dr. Goldberger Izidor Az utolsó nemesi felkelés és a zsidók; Soós Elemér nyug. alezredes A tokaji vár története, hadi és műleírása c. hadtört. dolgozatát közli. — A Levéltári Közlemények rovatban a szerkesztő tollából a következő közlések olvassuk: Adatok a lizskai ref. egyháznak XVI. századbeli történetéhez, Caraffa beleköt Zemplén önkormányzatába 1687-ben. Sárospatak városnak régi szabadalomlevelei (XIII), Kazinczy Ferenc levelei vármegyénk archívumában (I), III. Károly király pártyját fogja Rákóczy Júliának 1712-ben, Magyar rabok és rabnők török-tatár fogságban (XXVIII—XXXI), Zemplénavármegyének közigazgatási álláspontja 1789-ben (I), Sátoraljaújhely város törvényei a XVII. évszázadban (XIV), A gálszécsi vargáknak királyi céhlevele 1633-ból, Sárospatak várának és városának helyrajza 1759-ből (VI), Zemplénavármegye nemeseinek mutatókönyvéből. (XVI); ifj. Dongó Gy. Géza Apafi Mihály fejedelemnek deákokat pártfogó levelét közli 1687-ből, Spissovsky Imre Zemplénavármegye allelevéltárosa Alkalmi feliratok és beszédek Zemplénavárm. jegyzőkönyveiben (XIII) c. közlését folytatja. A Családtörténet és a Tárcarovatokat találjuk még a füzet végén.

A Komárom dr. Alapi Gyula szerkesztésében megjelent 4. számában Mohl Adolf tatai apátbájos A tatai apátság körül c. dolgozatában pontosan megállapítja oklevelek alapján az apátság helyét, dr. Alapi Gyula befejezi Bűbájosok és boszorkányok Komáromvármegyében a XVIII. században c. művelődéstörténeti közlését. Kábik J. Géza a szomódi római sirok ásatását írja le. A füzet többi része a Komáromi Jókai Egyesület ügyeinek van szentelve, közli a kulturbáz leírását, Komáromi Kacz Endre képzőművészeti ismertetését és a Reper-tóriumban komáromi vonatkozású dolgozatok címét közli 1913. év. II. feléről.

Szakkérdések és körövények.

Szükségem volna a Pogony-tomasóczi és Kisnyiri (vagy talán kusnyiri) Antal család nemességére vonatkozólag. Hol található fel a nemes levél és a helyes címer? Egyáltalán helyes-e az említett predikátum? és helyes-e az alább közölt címer, amely következő: Fügőlegesen kétfelé osztott paizs, melynek jobb oldali részében egymás felett három csillag látható. A baloldali rész vízszintes vonallal kétfelé van osztva, az alsó részben felfelé álló farku kutya áll jobbfelé nézve. A felső részben pedig sisak, vagy frigiai süveg. Sisakdísz: két szarv között egyenesen felemelkedő kar kissé görbe kardot tart.

Cím: Ungvármegye levéltára.